

Het herkennen van eerstejaars ROTGANZEN

door Mr. T. Lebret

In het tijdvak november-mei bezoeken vele *rotaanz* (*Branta bernicla*) onze wadden, kwelders en schorren. Deze ganzensoort verdient stellig onze aandacht, o.m. omdat de aantallen in het begin van de jaren dertig sterk zijn teruggelopen, wat wel samenhangt met een toen opgetreden, massaal afsterven van het zee gras (*Zostera*), dat toen de voornaamste voedselplant van de *rotgans* was.

Bij veldwaarnemingen omtrent de voor- of achteruitgang van een vogelsoort is het altijd van veel belang op de *samenstelling* der populatie te letten: de verhouding mannetjes : wijfjes en de verhouding eerstejaars : overjarige vogels. Deze laatste verhouding nu, is bij de *rotgans* vrij gemakkelijk vast te stellen, doordat eerstejaars vogels in het veld kunnen worden herkend, en wel aan het zogenaamde „vleugelkenmerk”. Omdat dit kenmerk noch in „De

Nederlandsche Vogels”, noch in de „Vogelgids” van Peterson c.s. wordt vermeld, wil ik er hier de aandacht op vestigen. Te meer, omdat beide zojuist genoemde boeken, evenals trouwens verscheidene buitenlandse werken, wél het zgn. „halsvlekkenmerk” vermelden, waaraan wij m.i. slechts weinig houvast hebben.

Het gaat hier om de volgende kenmerken:

1. *Vleugelkenmerk*. Dit bestaat uit drie smalle witte lijnen over de opgevouwen vleugel. Het is bij staande (of lopende en zittende) vogels goed te zien. Deze lijnen ontstaan, doordat de kleine slagpennen en twee rijen vleugeldekenveren witte eindzomen hebben, die in elkaars verlengde liggen.

Afbeeldingen hiervan vindt men in „The Handbook of British Birds”, III (Plate 78 A, onder); in „The Waterfowl of

the World", I (Plate IX); „The Ducks, Geese and Swans of North America" (Plate 3) en in „Danmarks Fugle" I (Plaat XCVII).

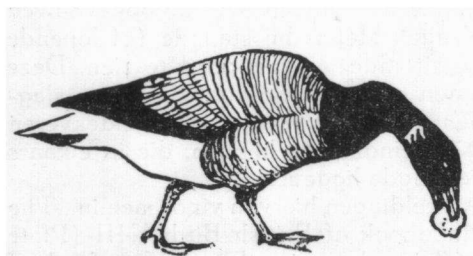
Het belangrijke van dit kenmerk is, dat het *gedurende het gehele eerste levensjaar behouden blijft!*

2. Halsvlekkenmerk. Overjarige *rotganzen* hebben aan weerszijden van de hals een witte vlek, die bij eerstejaars vogels *aanvankelijk* ontbreekt, maar reeds in november-december kan doorkomen. Dus reeds in het begin van het tijdvak, waarin grote troepen *rotganzen* in ons land vertoeven verliest dit halsvlekkenmerk zijn bruikbaarheid. Naar mijn persoonlijke ervaring krijgt men in ons land maar betrekkelijk weinig eerstejaars *rotganzen* zonder witte halsvlekken te zien.

Het zal na het bovenstaande duidelijk zijn, dat de aanwezigheid van de halsvlek weinig waarde heeft voor het herkennen van overjarige *rotganzen*. Slechts Kortright in zijn „The Ducks, Geese and Swans of North America" wijst er op, dat de vleugelstrepen gewoonlijk de enige zekerheid bieden om eerstejaars vogels te herkennen.

Tot slot zou ik nog willen wijzen op de bijzonder fraaie foto van C. Hoogerheide van een groepje *rotganzen*, waarop de grazende vogel in het midden behalve de drie witte lijnen op de vleugel een zeer duidelijk ontwikkelde halsvlek vertoont. Beide staande vogels links en rechts zijn aan de effen vleugelveren als overjarige vogels te herkennen. (Deze foto is gepubliceerd in „Jaarverslagen 1948-1951 van de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels", tegenover pag. 64).

(Deze foto is afgedrukt op bladz. 51 van dit nummer, boven het artikel.)

Rotgans

Patrijzen-enquête

In De Nederlandse Jager van 30 maart j.l. wordt mededeling gedaan omtrent de enquête, die het ITBON in het voorjaar van 1956 onder de lezers van dat blad heeft gehouden over de *patrijzenstand*. Aanleiding was de veel gehoorde klacht, dat de *patrijzenstand* sterk terug liep. Ongeveer 350 jagers (4 pct der leden) hebben de vragen beantwoord. Uit de antwoorden bleek gelukkig, dat zowel zij die een achteruitgang hadden geconstateerd, als de jagers in wier jachtveld dit niet het geval was, de enquête hebben beantwoord.

Hoewel het materiaal dus niet overstelpend was, bleek het toch voldoende te zijn om het statistisch te bewerken. Het resultaat hiervan was, dat moest worden vastgesteld, dat de *patrijzenstand* over het geheel genomen een achteruitgang vertoont. Deze achteruitgang is echter niet algemeen. Er zijn plaatsen, waar van een afnemen van de stand niets blijkt. Weliswaar treden daar van jaar tot jaar schommelingen op, doch op lange termijn gezien blijft de stand ongeveer gelijk. Zelfs zijn er jachtvelden, waar van een vooruitgang kan worden gesproken.

Dank zij deze enquête kan dus wel worden vastgesteld, dat de achteruitgang plaatselijk is en dus zeer waarschijnlijk een gevolg is van plaatselijk optredende factoren. Het onderzoek zal, met gebruikmaking van de reeds verzamelde gegevens, worden voortgezet.

Nieuw Handbuch der deutschen

Vogelkunde

Toen Nederland in 1940 in de tweede wereldoorlog betrokken raakte, waren de delen IV en V van het "Handbook of British Birds" nog verschenen. Met het gevolg, dat het enige tijd later compleet geworden "Handbuch der deutschen Vogelkunde" van Dr. Günther Niethammer het enige moderne handboek was, dat alle west-europese vogelsoorten behandelde. Immers, ook "De Nederlandsche Vogels" van Eykman c.s. werd pas na de oorlog voltooid en was dus niet compleet.

Van het "Handbuch" zijn door de oorlogshandelingen zoveel exemplaren verloren gegaan, dat het thans uiterst zeldzaam en daardoor kostbaar is geworden. Herhaaldelijk wordt dit dan ook te koop gevraagd tegen zeer hoge prijzen.

Inmiddels wordt hiervan een nieuwe druk voorbereid, waaromtrent de enige maanden geleden tot hoogleraar te Bonn benoemde auteur op het in augustus j.l. te Erlangen gehouden congres van de Deutsche Ornithologen-Gesellschaft enige mededelingen heeft gedaan. Hij vertelde daarbij, dat men met het verzamelen van de stof thans vrijwel gereed is, zodat binnenkort met de bewerking kan worden begonnen. Het nieuwe "Handbuch" zal in afleveringen verschijnen en vermoedelijk niet drie doch, evenals het "Handbook", vijf delen tellen. Publikatie van de eerste aflevering zal vermoedelijk omstreeks begin 1959 tegemoet kunnen worden gezien.

K.Z.